

Rapport

Inventariserend archeologisch onderzoek ter plaatse
van de Kerkweg n° 1 met aanliggend landbouwperceel
te Thesinge

projectnr. 15902-144075
revisie 00
8 mei 2004

Auteur(s)

D. la Fèber
M. Marinelli

Opdrachtgever

Gemeente Ten Boer
Postbus 7
9790 AA Ten Boer

datum vrijgave

6 MEI 2004

beschrijving revisie 00

Definitief rapport

goedkeuring

D. la Fèber

vrijgave

M. Marinelli

Inhoud

Blz.

1	Inleiding	2
2	Onderzoeksopzet	3
2.1	Uitvoering inventarisatie	3
2.2	Uitvoering karterend booronderzoek	3
3	Onderzoeksresultaten	5
3.1	Bureauonderzoek	5
3.1.1	<i>Onderzoekslocatie</i>	5
3.1.2	<i>Geologie en bodemopbouw</i>	5
3.1.3	<i>Archeologie</i>	7
3.1.4	<i>Voorgenomen verstoring</i>	8
3.2	Veldonderzoek	8
3.2.1	<i>Oppervlaktekartering</i>	8
3.2.2	<i>Booronderzoek</i>	9
4	Conclusies	12

Bijlagen

- 1 Literatuurlijst
- 2 Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen en boorpuntgegevens
- 3 Periodisering
- 4 Gegevens monumenten (Centraal Monumenten Archief (CMA)) en waarnemingen (Centraal Archeologisch Archief (CAA))
- 5 Kwaliteitsaspecten van het onderzoek en de toegepaste methoden en strategieën

Tekeningen

- 144075-S1 Situatietekening met ligging boringen
144075-IKAW Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) met Archeologische Monumenten Kaart (AMK)

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Ten Boer is in de periode april-mei 2004 door Ingenieursbureau Oranjewoud BV een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd, bestaande uit een bureauonderzoek en een karterend booronderzoek.

Aanleiding tot het uitvoeren van het archeologisch onderzoek is het voornemen van de gemeente om hier een multifunctioneel centrum voor het dorp Thesinge te plaatsen. Voor het verkrijgen van informatie met betrekking tot de haalbaarheid van dit project dienen verschillende gegevens te worden geïntariseerd.

Het gebied is gelegen tussen de coördinaten 239.350, 587.480 en 239.490, 587.640, kaartblad 7 West van de topografische kaart van Nederland. De ligging van het gebied is weergegeven op de situatietekening 144075-S1.

Binnen het gebied is de gemeente voornemens een multifunctioneel centrum te vestigen. De precieze uitvoering is echter nog niet bekend, waarbij er de mogelijkheid bestaat dat de huidige boerderij blijft bestaan dan wel zal worden afgebroken en plaats maakt voor nieuwbouw.

Doel van het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek is de archeologische waarden in een gebied te inventariseren. Het onderzoek is hiermee een eerste stap in het inventarisatieproces en heeft tot doel de initiatiefnemer te adviseren over de vraag hoe om te gaan met het archeologische aspect.

Doel van het karterend booronderzoek is het vaststellen van de bodemgesteldheid in het onderzoeksgebied en daarmee het toetsen van de archeologische verwachting op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. Daarnaast wordt vastgesteld in hoeverre archeologische resten aan- of afwezig zijn.

Het archeologisch onderzoek is gecombineerd uitgevoerd met een verkennend milieukundig bodemonderzoek. Dit onderzoek is apart gerapporteerd.

2 Onderzoeksopzet

2.1 Uitvoering inventarisatie

Een inventariserend archeologisch onderzoek bestaat uit twee onderdelen:

- a. bureauonderzoek;
- b. veldonderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek worden de bodemkundige gegevens geïnventariseerd met behulp van o.a. de bodemkaart van Nederland, de geologische kaarten van het gebied en overige bronnen. Archeologische gegevens worden verzameld aan de hand van de direct toegankelijk informatie uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA), het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en het Centraal Monumenten Archief (CMA), waarbij een overzicht verstrekt wordt van de op het moment bekende waardevolle terreinen en vindplaatsen.

Behalve voor bekende terreinen wordt er voor het gebied een indicatie gegeven van de verwachte archeologische waarden in de klassen lage, middelhoge en hoge indicatie. Deze waarden zijn gebaseerd op vakinhoudelijke expertise en meerdere kaarten, o.a. de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW).

2.2 Uitvoering karterend booronderzoek

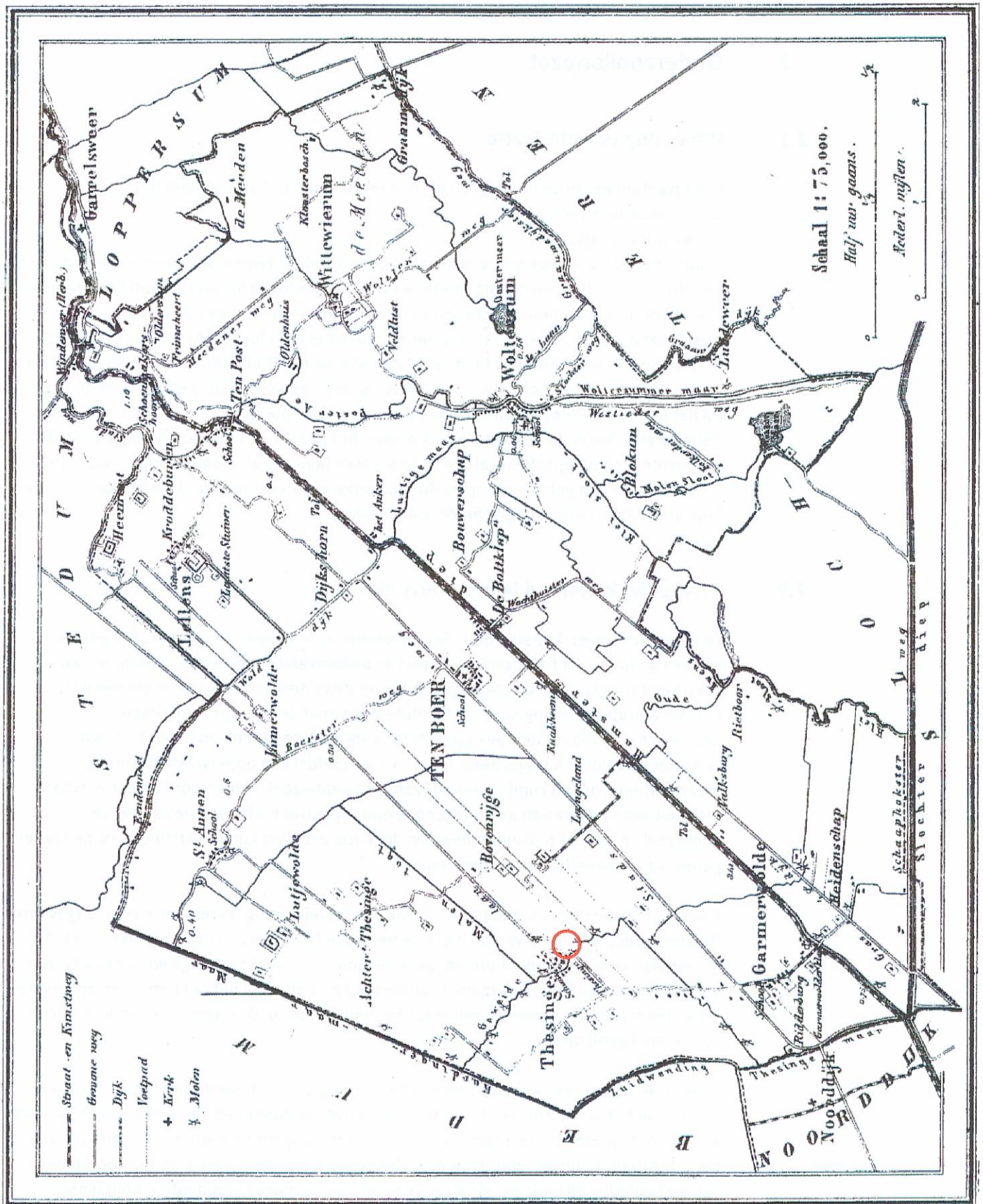
Teneinde te kunnen bepalen of er daadwerkelijk archeologische resten in het gebied aanwezig zijn, is het belangrijk de mate van **bodemverstoring** vast te stellen. Indien er geen verstoringen hebben plaatsgevonden en de bodemopbouw nog ongestoord is, kunnen hierop archeologische resten daterend vanaf de IJzertijd voorkomen.

Om de in het bureauonderzoek opgestelde verwachting te toetsen wordt hiervoor verkennend veldwerk uitgevoerd. Dat kan door middel van oppervlaktekartering, grondboringen of een combinatie hiervan. Booronderzoek is hiervoor een betrouwbare methode om de mate van antropogene verstoring en/of bodemerosie van het te onderzoeken gebied te kunnen bepalen. In beide gevallen kunnen archeologische sporen geheel of gedeeltelijk zijn verdwenen.

Naast een archeologisch onderzoek is ook een milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd. De profielbeschrijvingen van de hiervoor verrichte boringen zijn ook gebruikt voor het archeologisch onderzoek. Hiermee wordt de boorintensiteit verhoogd waarmee er direct ook een karterend booronderzoek is uitgevoerd met als doel het opsporen van archeologische vindplaatsen. Er worden minimaal 10 boringen tot in de ongeroerde ondergrond (> 1,5 m -mv.) geplaatst.

Tijdens de veldwerkzaamheden voor het archeologisch karterend booronderzoek wordt gelet op in het veld zichtbare terreinkenmerken als verhogingen en verkleuringen. Verder wordt gelet op vondsten en sporen die zich aan het oppervlak bevinden en ten tijde van het onderzoek zichtbaar zijn. In de profielbeschrijvingen wordt gelet op het voorkomen van archeologische indicatoren als aardewerk- en vuursteenfragmenten, houtskool, verkleuringen en veraarde lagen.

De veldwerkzaamheden worden uitgevoerd op basis van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (VS03). Voor de Kwaliteitsaspecten van het onderzoek en de toegepaste methoden en strategieën wordt verwezen naar bijlage 5.

Afbeelding 1: Gemeente Ten Boer op de Gemeente atlas van Kuiper (1867)

3 Onderzoeksresultaten

Voor een algemeen overzicht van genoemde periodisering wordt verwezen naar bijlage 3.

3.1 Bureauonderzoek

3.1.1 *Onderzoekslocatie*

Het onderzoeksgebied, gelegen aan oostkant van Thesinge, heeft een oppervlak van circa 9.500 m². Het bestaat uit een boerderij (bebouwd oppervlak 700 m²) met boomgaard en moestuin en een zuidelijk perceel grasland. Beide onderdelen worden gescheiden door een brede sloot welke aan de zuidwestkant van het terrein doorloopt. Achter de hiertussen liggende woningen bevindt zich de Kerkstraat. Aan de noordwestzijde grenst het gebied aan de Molenweg. Ten noorden van het gebied bevinden zich meerdere woningen en aan de oostzijde bevindt zich landelijk gebied. Ten zuiden bevindt zich op 200 m de watergang de "Geweide".

Het dorp Thesinge betreft een wierdedorp op de westkant van een oude oeverwal van de Fivel (gevormd circa 700 voor Chr.). Op deze oeverwal zijn reeds in de IJzertijd (800 – 12 voor Chr.) de eerste menselijke nederzettingen ontstaan met dorpen als Ten Boer, Middelstum en Kantens. Het dorp Thesinge, deels gelegen in de kweldervlakte, is ontstaan in de Late Middeleeuwen (1050-1500 na Chr.) met het ontginnen door kloosterlingen van het met veen begroeide gebied. Waarschijnlijk heeft deze ontginning plaatsgevonden vanuit de reeds aanwezige bewoonde huiswierden.

Op de 'Beckeringskaart' uit 1781 is de wierde van Thesinge bebouwd, het onderzoeksgebied zelf ligt echter buiten de bebouwde kom. Tegen 1800 raakt de oude dorpskern op de wierde vol en ontstaan uitbreidingen in de vorm van lintbebouwing langs de toegangswegen, waaronder de Molenweg. In 1965 volgt de reeks eengezinswoningen aan de Molenweg en in 2001 verrees het ten noordoosten gelegen wijkje Molenhorn. De ligging van het gebied is weergegeven op de kaart van de gemeente Ten Boer uit de Gemeente atlas van Kuiper (1867; zie afbeelding 1). Hierop is geen bebouwing zichtbaar. Op kaartmateriaal van de Molenkoloniën van C. Brunings (1856) is echter wel bebouwing op de locatie aangegeven. Op de Historische Atlas Groningen (1905) is de huidige bebouwing ook aanwezig. Het zuidelijke perceel is op de historische kaarten en luchtfoto's (1989) is gebruik als grasland.

3.1.2 *Geologie en bodemopbouw*

Het gebied is grotendeels gevormd onder invloed van de zee. Deze invloeden beginnen in het Neolithicum (4900 –2000 voor Chr.) zo rond 4000 voor Chr. Met het warmer worden van het klimaat na de laatste ijstijd begint zich in lage gebieden veen te vormen en stijgt de zeespiegel. De zee dringt op meerdere momenten het gebied binnen waarbij de Afzettingen van Calais (in dit gebied plaatselijk IV) worden gevormd. (Stiboka, 1973). Na een periode van rust neemt de agressiviteit van de zee vanaf 1900 voor Chr. (Bronstijd: 2000-800 voor Chr.) weer toe. Veel van de eerder gevormde afzettingen (met name veen) worden weggeërodeerd. Verder wordt ook materiaal aangevoerd wat in het gebied ten westen van Groningen en rondom Winsum en Baflo wordt afgezet. Deze afzettingen (gevormd tussen 1600-1200 voor Chr.) worden gerekend tot de Afzettingen van Duinkerke 0.

Tussen circa 900 en 600 voor Chr. (Late Bronstijd – Vroege IJzertijd) dringt de zee opnieuw het gebied van de onderzoekslocatie binnen en zet in de lagere delen een kalkloze zware klei af die wordt gerekend tot de Afzettingen van Duinkerke 1^A. Aan het eind van deze periode zijn deze afzettingen zodanig verland dat zich op de hogere gedeelten (oeverwallen) de eerste mensen vestigden. Sporen hiervan zijn onder andere gevonden in de wierden van Middelstum en Ezinge.

Rond 500 voor Chr. tot aan het begin van de jaartelling (Midden IJzertijd tot Romeinse tijd) neemt de activiteit van de zee weer toe en dringt deze vanuit het noorden en noordwesten het gebied binnen. Vanuit het bestaande geulenstelsel wordt opnieuw materiaal afgezet (Afzettingen van Duinkerke 1^B). De hoge gedeelten van kwelderruggen en oeverwallen blijven grotendeels droog, de meeste gebieden niet. Door het stijgende water worden de aanwezige mensen gedwongen het gebied te verlaten of hun woonplaatsen op te hogen tot wierden. Deze oudere Afzettingen van Duinkerke (1^A + 1^B) worden ook wel de oude kwelder genoemd.

Rond het begin van de jaartelling neemt de invloed van de zee weer af en worden grote gebieden geschikt voor bewoning. Ook de streek rond het onderzoeksgebied raakt bewoond.

In de derde eeuw na Christus (Romeinse tijd 12 voor Chr. tot 450 na Chr.) tot 650 na Chr. in de Vroege Middeleeuwen (450-1050 na Chr.) neemt de activiteit van de zee weer toe en worden de bewoners opnieuw gedwongen wierden op te werpen of de bestaande te verhogen. De kalkloze zware klei die hierbij wordt afgezet (dikte 15 – 70 cm) is de kenmerkende knipklei (Afzettingen van Duinkerke II). Deze wordt echter ter plaatse van Thesinge niet aangetroffen. Door veenvorming was het gebied zo hoog geworden dat de zee het gebied niet meer kon bereiken.

Tegen het einde van de negende eeuw komt de zee sterk opzetten waardoor op vele plaatsen dikke pakketten klei van eerdere afzettingen (klei en veen) worden weggeslagen en nieuwe Afzettingen van Duinkerke III^a gevormd. Deze afzettingen zijn deels afkomstig uit de erosiegeulen, maar ook is veel nieuw materiaal aangevoerd.

De voortschrijdende erosie leidt ertoe dat de mensen het land gaan beschermen door erosiegeulen af te dammen en dijken aan te leggen. Zo rond 1100 wordt het zuidelijk gelegen woudgebied beschermd door de aanleg van de Woldijk. Dit is nodig omdat vanaf 1100 na Chr. de Duinkerke III^b transgressiefase plaatsvindt. Er kwam voor Groningen pas een einde aan de afzettingen van deze fase met de afsluiting in 1877 van het Reitdiep bij Zoutkamp.

Vanaf deze periode vinden er geen grote wijzigingen meer plaats in het landschap.

De bodemkundige situatie is afgeleid van de Bodemkaart van Nederland (Stiboka 1973). Het gebied rond Thesinge bevindt zich in het zogenaamde woudgebied.

Deze woudeerdgronden bestaan uit een donker gekleurde kleiige bovengrond met hoog humusgehalte. De reden voor deze bruinkleuring is mogelijk een overblijfsel van de geoxideerde en afgegraven veenlaag (woudlaag) welke dit gebied heeft bedekt (Berendsen 2000). Restanten van deze veenlaag zijn tijdens restauratiewerkzaamheden aangetroffen onder de oude kerk van Thesinge. Ook tijdens onderzoek van een sleuf ter plaatse van de Kapelstraat zijn aanwijzingen gevonden voor veenontginningen rond de 11^e en 12^e eeuw.

De bodem ter plaatse van het onderzoeksgebied bestaat uit kalkarme woudeerdgronden (code pMn85C) met grondwatertrap V, wat betekent dat het grondwater fluctueert tussen de 0,4 en 1,2 m -mv.

In het woudgebied domineert de opstreckende strokenverkaveling. Rond Thesinge is deze verkaveling noordoostelijk gericht.

3.1.3 Archeologie

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geregistreerde terreinen in en rond Thesinge. In het plangebied zelf zijn geen archeologische vondsten bekend. Voor een overzicht van de ligging van de gebieden ten opzichte van het onderzoeksterrein wordt verwezen naar tekening 144075-IKAW.

In bijlage 4 zijn de gegevens uit het Centraal Monumenten Archief (CMA) en de waarnemingen uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) opgenomen.

Tabel 3.1: Overzicht geregistreerde terreinen met archeologische waarde.

Monument-nummer	Object	Begin periode	Eind periode	Archeologische status
320	Kloostercomplex	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd	Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
7152	Huisterp	Middeleeuwen	Middeleeuwen	Terrein van hoge archeologische waarde
7154	Kloostercomplex	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd	Terrein van hoge archeologische waarde
11672	Kloostercomplex	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd	Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
15212	Stad	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd C	Terrein van hoge archeologische waarde

Ten noorden en oosten bevindt zich de kern van Thesinge welke in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) is opgenomen onder monumentnummer 15212 (CMA-nummer 7B-239: zie tekening 144075-IKAW). Verder bevindt zich hier het beschermde middeleeuwse kloostercomplex 'Germania' van de Benedictijner orde (monumentnummers 320, 7154 en 11672: CMA-nummer 7B-224: zie tekening 144075-IKAW).

Uit de tabel blijkt dat de bekende terreinen in het gebied bewoningssporen betreffen, daterend vanaf de Middeleeuwen (450 – 1500 v.Chr.) tot de Nieuwe Tijd (1500 na Chr.-heden).

Verder zijn in 2002/2003 met een archeologisch onderzoek tijdens de aanleg van een riolering in de Kapelstraat waarnemingen gedaan (vlas en hennepzaden) welke wijzen op een bewoning in de Romeinse Tijd (12 voor Chr. – 450 na Chr.).

In de directe omgeving van het gebied bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek zijn enkele archeologische waarnemingen en vondsten bekend (zie 144075-IKAW en bijlage 4). Voor het gebied zelf zijn geen waarnemingen gemeld. De relevante meldingen uit de directe omgeving dan wel uit een nabijgelegen gelijkvormig landschapstype zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 3.2: Overzicht CAA-waarnemingen.

CAA Nummer	Object / complex type	Begin periode	Eind periode
9954	NH Kerk, graf, kloostercomplex, steen/pannenbakkerij	Middeleeuwen laat	Middeleeuwen laat
21938	Aardewerk (kogelpot, protosteengoed, steengoed, Siegburg)	Middeleeuwen laat B	Middeleeuwen laat B
27278	Kogelpot	Middeleeuwen laat A	Middeleeuwen laat A
238612	(Klooster)kerkhof (bot, grafsteen)	Onbekend	Onbekend
238614	Stenen bijl (Trechterbekercultuur)	Neolithicum midden	Neolithicum midden

Uit de tabel blijkt dat er veel materiaal uit de Middeleeuwen (450-1500 na Chr.) is waargenomen. De meldingen 9954 en 238614 grenzen direct aan het onderzoeksgebied.

De hierbij gevonden stenen bijl is afkomstig uit het voor de bouw van de kerk aangevoerde zand en duidt niet op neolithische activiteiten ter plaatse.

Op basis van de bodemkundige (en archeologische) gegevens is door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) een Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) opgesteld. Deze geeft een geschatte verwachting op het aantreffen van archeologische waarden binnen een gebied. Daar het hier een indicatie betreft gemaakt op basis van interpolaties met kaartmateriaal (schaal 1:50.000) dient de verwachting voor specifieke gebieden altijd te worden getoetst. Voor een overzicht van de ligging van het gebied binnen deze kaart wordt verwezen naar tekening 144075-IKAW.

Voor het gebied zelf geldt een lage verwachting op het aantreffen van archeologische waarden, maar grenst echter met de westkant direct aan het gebied met een hoge verwachting.

3.1.4 Voorgenomen verstoring

Binnen het gebied wil gemeente een multifunctioneel centrum te vestigen. De mogelijkheid bestaat dat de huidige boerderij blijft bestaan. Ook sloop met nieuwbouw is echter mogelijk. Hierbij zullen dan de oude fundamenten en nutsvoorzieningen worden verwijderd waarna vervolgens nieuwe zullen worden ingegraven wat een verstoringen van de dieper liggende ondergrond zal veroorzaken.

3.2 Veldonderzoek

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 16 april 2004. Hierbij is het plangebied onderzocht door middel van een karterend booronderzoek en daar waar mogelijk een oppervlaktekartering. Het doel van het booronderzoek is het vaststellen van de bodemverstoring en de eventuele aanwezigheid van archeologische vindplaatsen op te sporen.

3.2.1 Oppervlaktekartering

Tijdens de veldwerkzaamheden voor het archeologisch karterend booronderzoek is gelet op in het veld zichtbare terreinkenmerken als verhogingen en verkleuringen. Verder is gelet op vondsten en sporen die zich aan het oppervlak bevinden en ten tijde van het onderzoek zichtbaar waren.

Het onderzoeksgebied bestond uit een woning met aan de achterkant een moestuin. De vondstzichtbaarheid hier was goed. Het overige deel van het gebied was begroeid met gras en had een slechte vondstzichtbaarheid. In onderstaande tabel zijn de oppervlaktevondsten opgenomen.

Tabel 3.3: Oppervlaktevondsten moestuin met globale datering

Aantal	Aard materiaal	Omschrijving	Periode
11+2	KER	11 steelfragmenten + 2 ketelfragmenten van pijpen	NT
9	BOT	Schaap/geit, rund en Indet.	
2	KER	Vloertegelfragmenten	ME-NT
11	KER	Roodbakkend aardewerk, met loodglazuur (rood/geel)	LME-NT
2	KER	Roodbakkend aardewerk	
3	KER	Witbakkend aardewerk voorzien van groen loodglazuur	LME-NT
4	NS	Natuursteen	
1	KER	Steengoed, deel oor van kruik	LME-NT
2	KER	Bloempot	
3	KER	Porselein wit	NT
14	KER	Bouwkeramiek	ME-NT

Al het aangetroffen materiaal in de moestuin komt uit de bouwvoor. Het betreft met name materiaal afkomstig uit de 19^e en 20 eeuw.

3.2.2 Booronderzoek

In totaal zijn 21 boringen verricht waarvan 12 tot circa 2,0 m -mv verricht. De boringen zijn tot 1 m -mv. uitgevoerd met een 8 cm boor waarna deze zijn doorgezet met een 3 cm guts. Plaats en nummer van de boringen is weer gegeven op tekening 144075-S1. De (X,Y) positie van de boringen is ingemeten m.b.v. DGPS. De hoogte (Z-coördinaat) is ingemeten ten opzichte van een vast punt (kooi ventilatieopening NO-zijde gebouw). De profielen zijn digitaal opgenomen en beschreven conform de NEN 5104. De profielbeschrijvingen met algemene boorpuntgegevens zijn weergegeven in bijlage 2. Het terrein is licht glooiend. Op het perceel grasland stijgt het terrein vanaf de opvaart in oostelijke richting met een hoogteverschil van circa 25 cm. Het terrein met hierop de boerderij ligt aanzienlijk hoger waarbij de zuidoostelijke moestuin circa 60 cm lager ligt dan het gebouw. De sloot (oppervlaktewater) bevindt zich op 1,26 m – VP.

Foto 1: Boerderij met moestuin, gezien vanuit het oosten

Bodemopbouw

Uit de profielbeschrijvingen kan de globale bodemopbouw als volgt worden omschreven:

- 0,0-0,4 m -mv. Lichte klei, sterk humeus (geroerd, bouwvoor)
- 0,4-0,5 m -mv. Lichte klei, sterk humeus
- 0,5-0,8 m -mv. Lichte klei (stug; met plekken ijzersulfiet = kattekleiverschijnselen)
- 0,8-1,1 m -mv. Zavel
- 1,1-2,0 m -mv. Lichte zavel (zwak schelphoudend)
- 2,0-3,0 m -mv. Lichte klei met zandlaagjes (plantenresten)

Rond de boerderij wordt in ondergrond van de moestuin en het noordelijk grasland dezelfde bodemopbouw vanaf 0,5 m -mv. aangetroffen waarbij het pakket humeuze bovengrond echter veel dikker is door (geleidelijke) ophoging door het gebruik van de locatie (tot maximaal circa 1 m). Ter plaatse van boring 18 en 18a is een gedempte waterpartij aangetroffen.

De grondslag tot 0,4 m -mv. betreft de bouwvoor welke elk jaar intensief wordt bewerkt met hieronder een meer originele laag woudgrond. Deze is echter ook geroerd, getuige de bijmenging met puin in de boringen 2 en 8. Het hieronder tot circa 0,8 m -mv. aanwezige dek betreft stugge klei met kattekleiverschijnselen en roestsporen, maar is duidelijk minder intensief omgezet. De lichte kleigrond wordt gerekend tot het vroeg middeleeuwse verjongingsdek van de Afzettingen van Duinkerke III^b, De klei met kattekleiverschijnselen tot eerder gevormde, gerijpte en weer door zee overstromde Afzettingen van Duinkerke III^a.

Hieronder bevindt zich tot een diepte van circa 3,0 m -mv. een grijze klei/zavellaag met hiertussen zandige laagjes. Deze afzettingen worden gerekend tot de oude kwelder met de Afzettingen van Duinkerke I^{a+b}.

Zintuiglijke waarnemingen

In de profielbeschrijvingen is gelet op het voorkomen van archeologische indicatoren als aardewerk- en vuursteenfragmenten, houtskool, verkleuringen en humeuze, veraarde en geroerde lagen. Mede gezien de nabijheid van de wierde van Thesinge is gelet op ophooglagen.

De bouwvoor (0,0-0,4 m -mv.) binnen het gehele onderzoeksgebied bevat iets puin. Met name het materiaal wat is aangetroffen in de bovengrond in het oostelijke perceel grasland zal van elders zijn aangevoerd, bijvoorbeeld met het bemesten van de grond.

In onderstaande tabel zijn de overige in de boringen waargenomen bijmengingen opgenomen. Het betreft alleen waarnemingen rond de huidige boerderij.

Tabel 3.4: Boorvondsten excl. bouwpuin

Boring	Diepte (cm -mv.)	Materiaal	Omschrijving
12	0-40	Kalk	Kalkmortel
15a	0-80	Verbrande leem, sintel	Zacht materiaal met potgruisinsluiting
18	0-50	Bot, metaal	Botfragment, spijker
18a	80	Steen, metaal	Spijkerkop?
21	0,5	Aardewerk	Roodbakken, tweezijdig loodglazuur, verbrand

Ter plaatse van boring 15 is in het profiel tussen 0 en 0,8 m -mv. verbrande leem aangetroffen. De aanwezigheid van verbrande leem duidt op de aanwezigheid van vroege bewoning in de directe omgeving. Het bouwen van leemhutten vond in dit gebied plaats vanaf de IJzertijd (800-12 voor Chr.) tot in de Middeleeuwen (450-1500 na Chr.).

De in de boringen 18 en 18a aangetroffen vondsten komen, gezien de aanwezigheid van slib in de ondergrond, uit de vulling van een demping. Het is niet bekend wanneer deze waterpartij is gedempt.

De overige vondsten zijn afkomstig uit de geroerde bovengrond en zijn te dateren tussen de Late Middeleeuwen (1050-1500) en de Nieuwe Tijd (1500 – heden).

In de overige boringen zijn verder geen waarnemingen gedaan welke wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten.

In de profielen ter plaatse van de boringen 17, 18 en 21 rond de huidige boerderij zijn tussen 0,6 en 1,0 m -mv. fosfaatvlekken waargenomen. Fosfaat wijst op vee en/of woongebruik in de nabijheid. De waarnemingen zullen samenhangen met de bewoning van de locatie.

Verder is in het profiel ter plaatse van boring 17 een schone plaggenophoging aangetroffen. Bij het vanaf de IJzertijd tot in de Middeleeuwen ophogen van een terrein werden vaak humeuze plaggen gestoken van de met gras begroeide kweldervlakte. Na het verteren van de aanwezige plantenmassa resteert een dun zwart humeus laagje wat als typerend voor een plaggenophoging wordt gezien. In boring 17 zijn dergelijke zwarte laagjes aangetroffen.

Foto 2: Bodemopbouw boring 17 1,2-1,4 m -mv.; fosfaatvlekken en plaggenophoging.

Uit de aanwezigheid van een plaggenophoging wordt afgeleid dat de locatie in de Romeinse Tijd dan wel de Middeleeuwen onderdeel is geweest van een wierde. Ook in de boringen 9 en 18a zijn zwarte vlekken/laagjes waargenomen welke als plaggenophoging kunnen worden geïnterpreteerd. Meer waarschijnlijk betreft het hier echter met humus gevulde oude wortelgangen.

In de overige boringen is de plaggenlaag echter niet aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het hier de voet van de wierde van Thesinge dan wel een afzonderlijke huiswierde welke zich mogelijk deels onder de huidige boerderij bevindt.

Gezien het ontbreken van verdere aanwijzingen voor een plaggenophoging of overige ophooglagen en het feit dat de bovengrond tot circa 80 cm -mv. is geroerd met 19^e en 20^e eeuwse bijmengingen kan worden gesteld dat vrijwel alle eventueel aanwezige archeologische resten rond de boerderij zullen zijn verdwenen.

De aanwezigheid van intacte ophooglagen onder de boerderij is, afhankelijk van de wijze van funderen en/of de aanwezigheid van (mest)kelders, echter mogelijk.

Tussen de boerderij en de Molenweg bevinden zich meerdere ingegraven szeptictanks, dus hier zal de grond volledig zijn verstoord.

4 Conclusies

De bodemopbouw ter plaatse van het oostelijk deel van het onderzoeksgebied (perceel grasland) is tot circa 0,4 m -mv. verstoord door het agrarisch gebruik van het terrein. De onderliggende bodemopbouw is niet verstoord. In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Het noordwestelijk deel met hierop de boerderij is voor zover bekend, na het volbouwen van de wierde van Thesinge, in de periode na 1800 bebouwd geraakt. De oppervlakte vondsten passen goed bij dit beeld.

Verder is in boring 17 in de ondergrond een plaggenophoging aangetroffen. Dit duidt, samen met de ter plaatse van boring 15 aangetroffen verbrande leem op de aanwezigheid van vroege bewoning (voor 1500) in de directe omgeving. In de overige boringen rond de boerderij zijn echter geen ophooglagen of oudere vondsten aangetroffen.

Daar verder de bovengrond tot circa 80 cm -mv. is geroerd kan worden gesteld dat eventuele archeologische resten rond de boerderij vrijwel in het geheel zullen zijn verdwenen. De aanwezigheid van intacte ophooglagen onder de boerderij is, afhankelijk van de wijze van funderen en/of de aanwezigheid van (mest)kelders, echter mogelijk. Tussen de boerderij en de Molenweg bevinden zich meerdere ingegraven sceptictanks, dus hier zal de grond volledig zijn verstoord.

Op basis van de resultaten bestaan er geen belemmeringen voor de voorgenomen bestemming. Dit geldt voor zowel het oostelijke perceel als het gebied rond de boerderij. Mocht worden gekozen voor de optie sloop van de boerderij gevolgd door nieuwbouw dan wordt, indien geen kelders dan wel uitgebreide fundaties aanwezig zijn, aanbevolen bij het verwijderen van het gebouw onderzoek te doen naar de eventuele aanwezigheid van ophooglagen onder de boerderij.

Altijd bestaat er de mogelijkheid dat er tijdens de graafwerkzaamheden toch losse sporen worden aangetroffen die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord zoals waterputten en afvalkuilen. Indien dit gebeurt bestaat er een wettelijke verplichting tot het zo snel mogelijk melden (binnen 3 dagen) hiervan aan het bevoegd gezag (Monumentenwet 1988, artikel 47).

Bijlage 1 : Literatuurlijst

Bijlage 1: Literatuurlijst

Bakker, A. Kloostergrond in Thesinge. Noorderbreedte nr. 6, 2002.

Berendsen, H.J.A., 2000. Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland. Van Gorcum, Assen

Brinkkemper et.al., 1998. Handboek van ROB-specificaties. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Mediaproducties, Amersfoort

Kuiper, J. 1867. Gemeente atlas van de provincie Groningen. Naar officiële bronnen bewerkt. Hugo Suringar, Leeuwarden.

Kwaliteitsnorm Nederland Archeologie versie 2,0 oktober 2001, College voor de Archeologische Kwaliteitszorg.

ROBAS Producties / Topgrafische Dienst, 1989. Fotoatlas Groningen; blad 97, Thesinge. Topografische Dienst, Emmen.

ROBAS Producties, 1990. Historische Atlas Groningen, Chromotopografische kaart des Rijks, schaal 1:25.000 (gebied ca. 1900). ROBAS Producties, Den IJp.

Schroor, M. 2003, De Atlas van Kooper, Oude kaarten van de provincie Groningen. Profiel, Bedum

Stichting voor Bodemkartering, 1973. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, kaartblad 7 W Groningen. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Internet

- www.thesinge.com
- www.tenboer.nl
- www.noorderbreedte.nl

Bijlage 2 : Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen en boorpuntgegevens

Boordieptes zijn aangegeven in m -mv. (links naast boring) en ten opzichte van het VP (rechts naast boring).

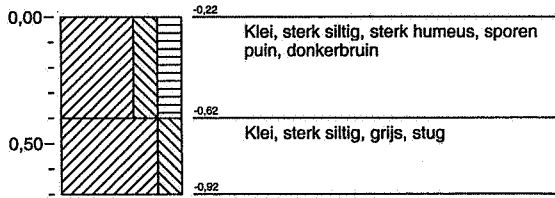
VP is bovenkant beschermkooi rond ventilatieopening aan de NO-zijde van het gebouw; gesteld op 60 cm +mv.

Legenda is toegevoegd als uitklapvel achter de boringen.

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

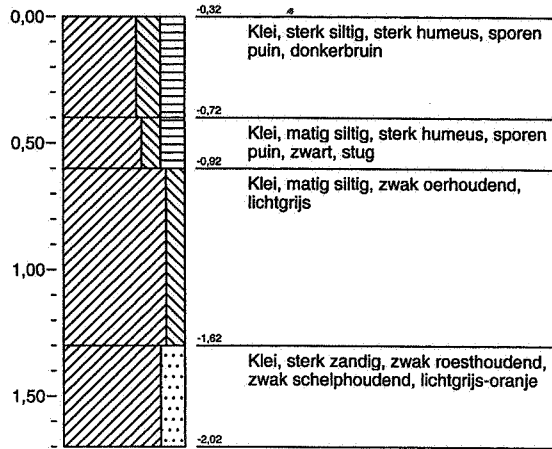
Boring: 01

X-coördinaat: 239472
Y-coördinaat: 587560

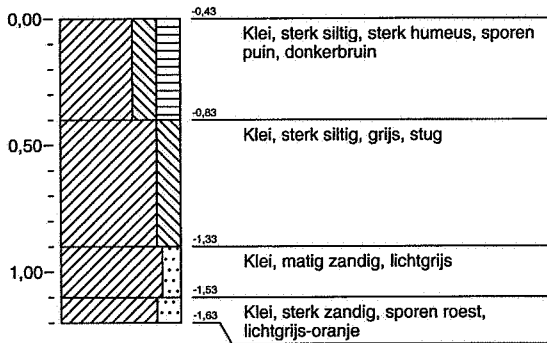
Boring: 02

X-coördinaat: 239449
Y-coördinaat: 587540

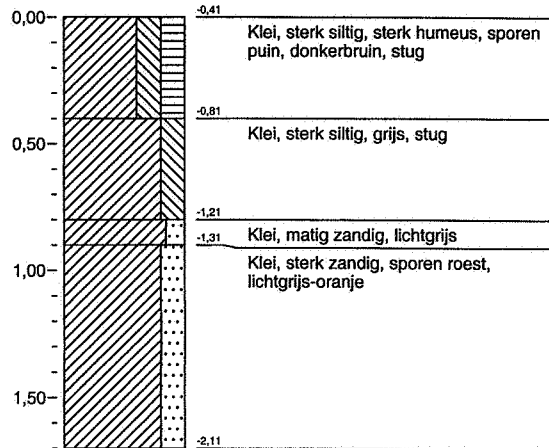
Boring: 03

X-coördinaat: 239429
Y-coördinaat: 587524

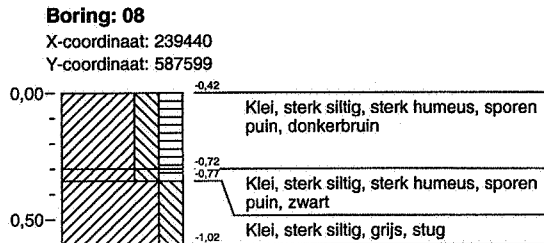
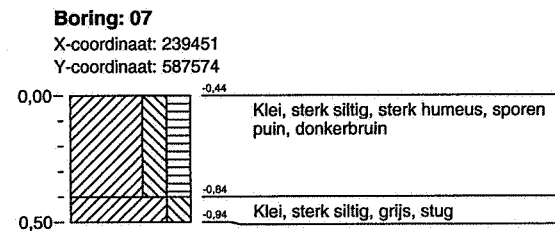
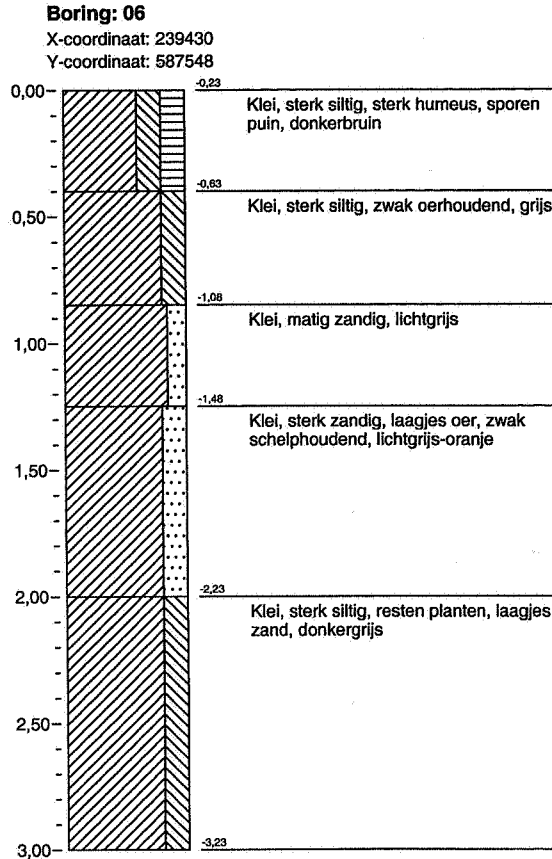
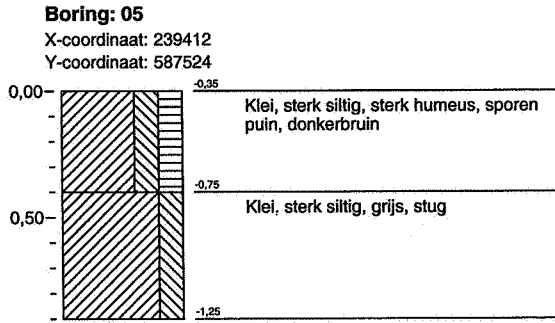

Boring: 04

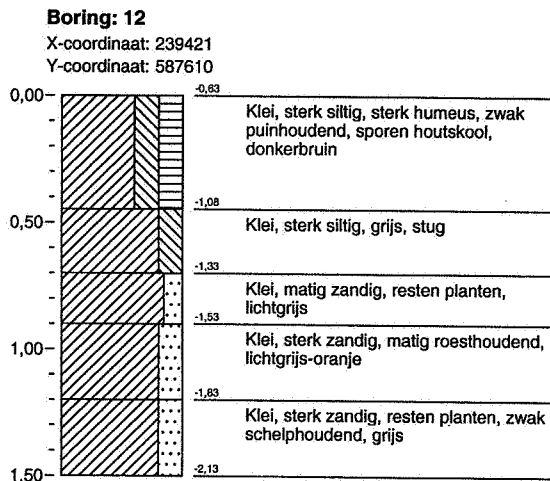
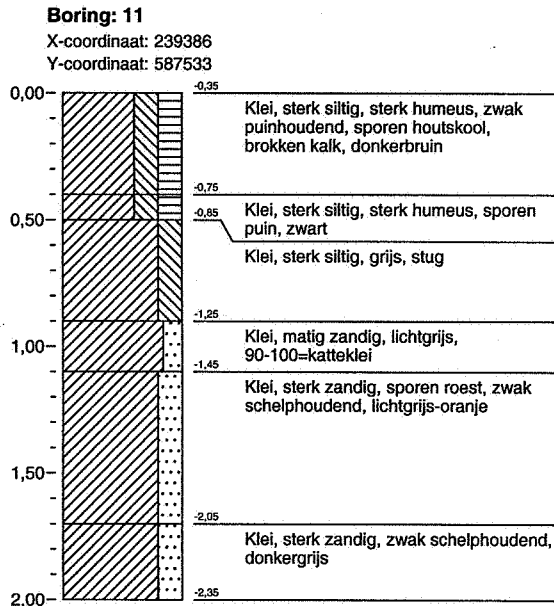
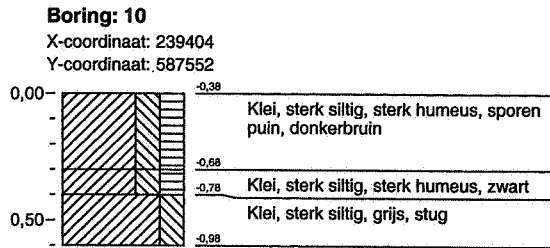
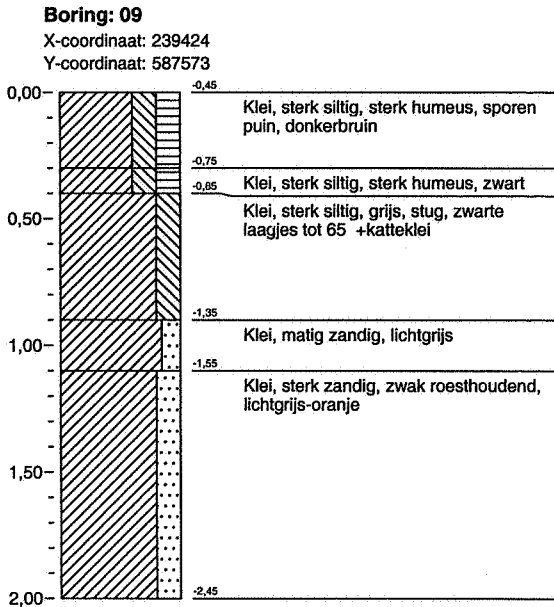
X-coördinaat: 239408
Y-coördinaat: 587502

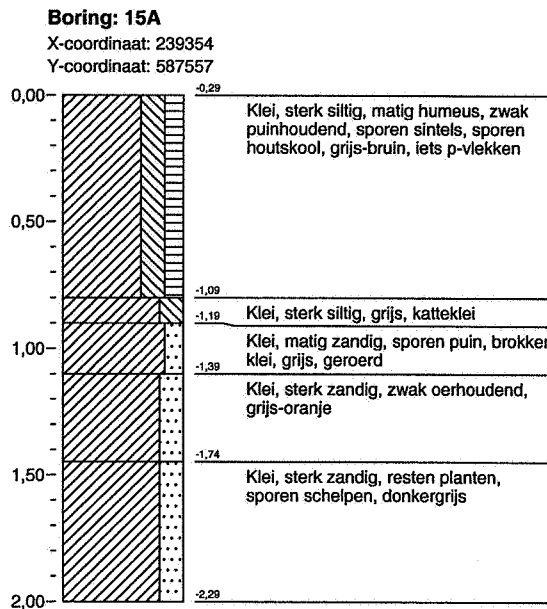
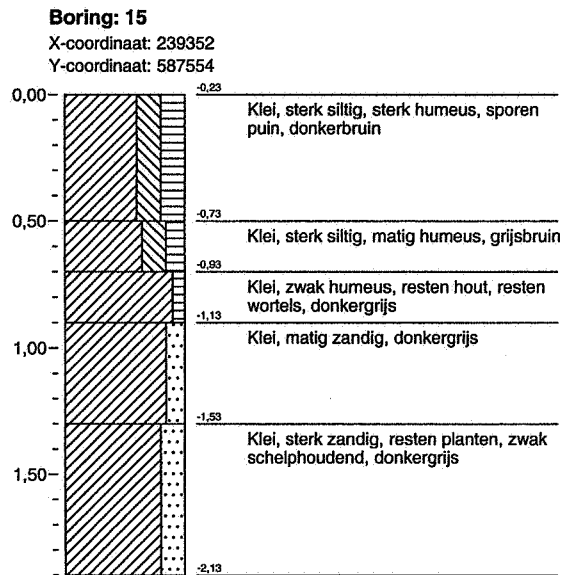
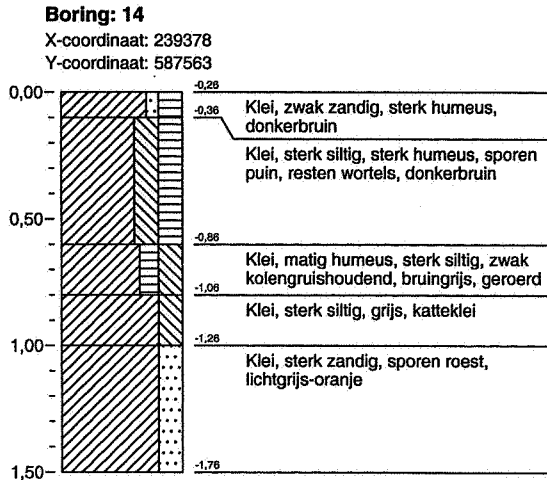
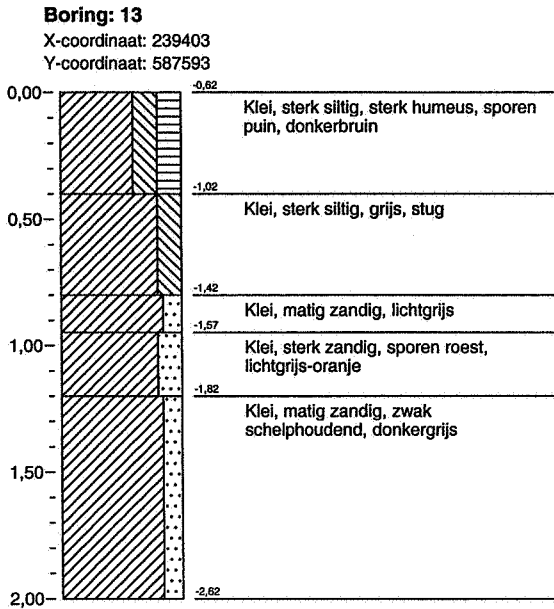
Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

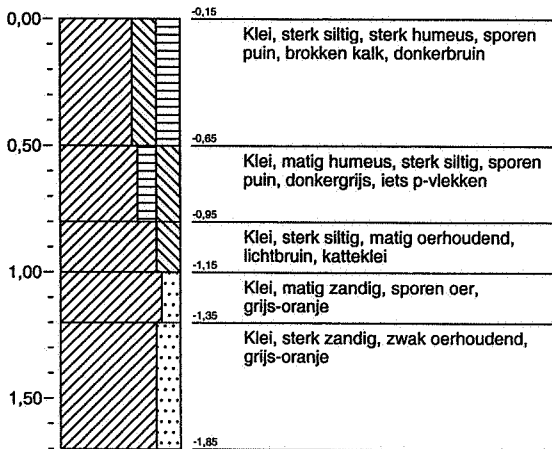
Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

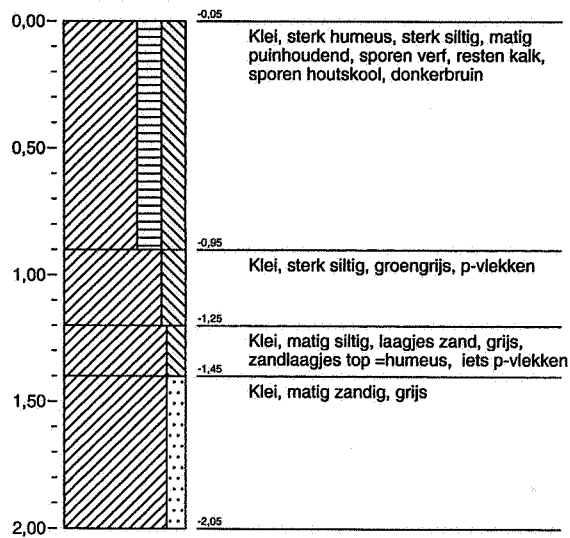
Boring: 16

X-coördinaat: 239359
Y-coördinaat: 587565

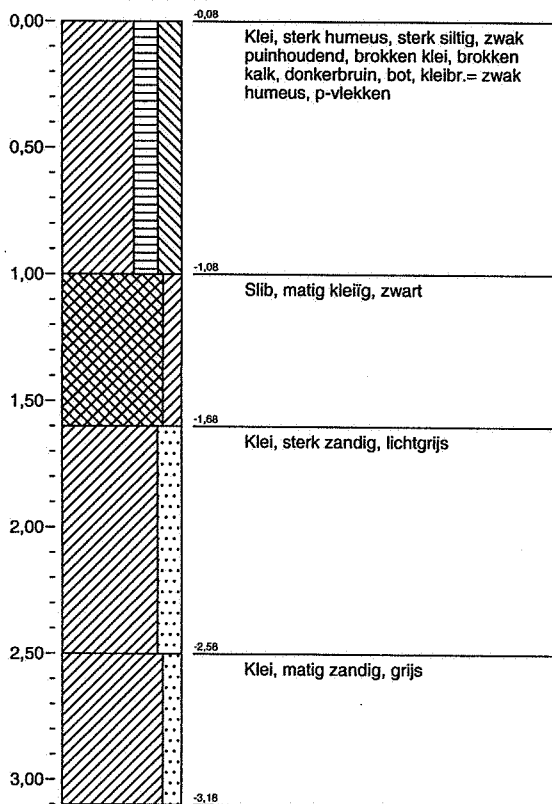
Boring: 17

X-coördinaat: 239378
Y-coördinaat: 587584

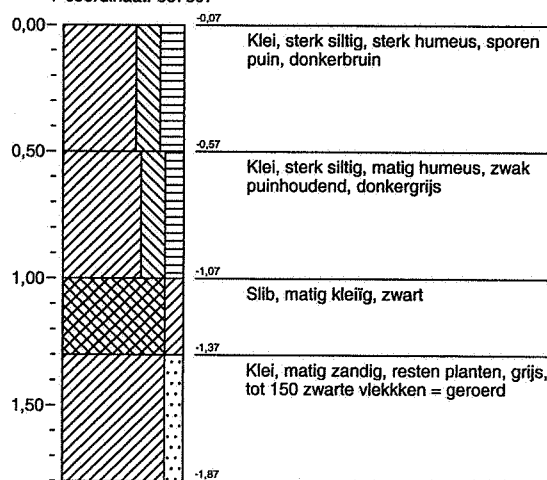
Boring: 18

X-coördinaat: 239391
Y-coördinaat: 587595

Boring: 18A

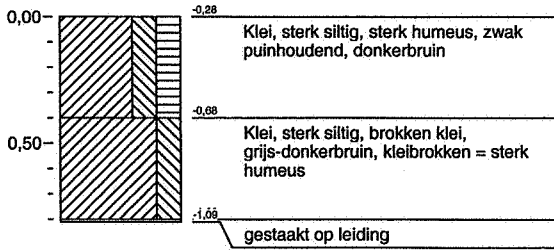
X-coördinaat: 239389
Y-coördinaat: 587597

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

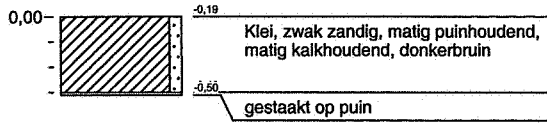
Boring: 19

X-coördinaat: 239410
Y-coördinaat: 587619

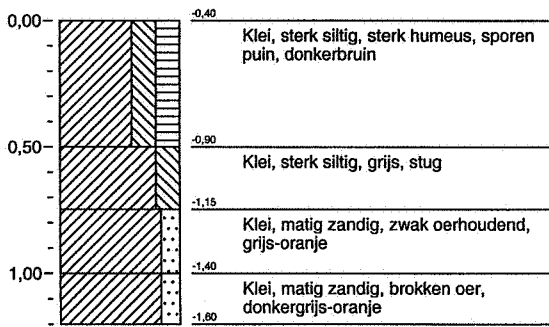
Boring: 20

X-coördinaat: 239401
Y-coördinaat: 587632

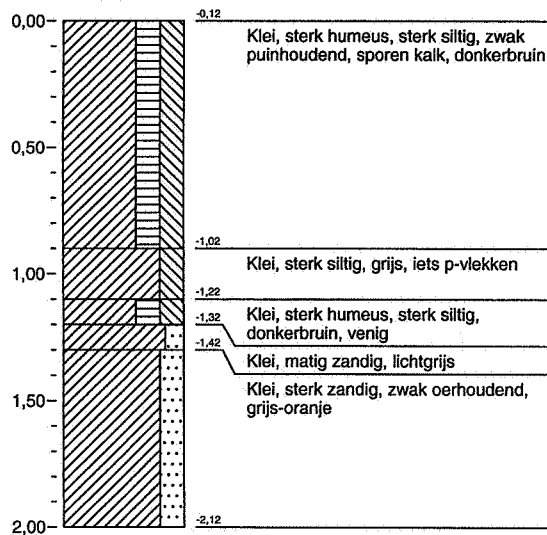
Boring: 20A

X-coördinaat: 239399
Y-coördinaat: 587609

Boring: 21

X-coördinaat: 239362
Y-coördinaat: 587584

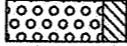
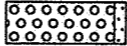

Algemene meetpuntgegevens**Projectcode: 145075**

<i>Meetpnt</i>	<i>Deelloc.</i>	<i>Datum</i>	<i>Diepte</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>MVh</i>	<i>Ref.</i>	<i>MVtype</i>	<i>GWS</i>	<i>Srt</i>
07		16-04-2004	50	239451	587574	-0,44	RE			B
06		16-04-2004	300	239430	587548	-0,23	RE			P
05		16-04-2004	90	239412	587524	-0,35	RE			B
04		16-04-2004	170	239408	587502	-0,41	RE			B
03		16-04-2004	120	239429	587524	-0,43	RE			B
02		16-04-2004	170	239449	587540	-0,32	RE			B
01		16-04-2004	70	239472	587560	-0,22	RE			B
08		16-04-2004	60	239440	587599	-0,42	RE			B
09		16-04-2004	200	239424	587573	-0,45	RE			B
10		16-04-2004	60	239404	587552	-0,38	RE			B
11		16-04-2004	200	239386	587533	-0,35	RE			B
12		16-04-2004	150	239421	587610	-0,63	RE			B
13		16-04-2004	200	239403	587593	-0,62	RE			B
14		16-04-2004	150	239378	587563	-0,26	RE			B
15		16-04-2004	190	239352	587554	-0,23	RE			B
15A		16-04-2004	200	239354	587557	-0,29	RE			B
16		16-04-2004	170	239359	587565	-0,15	RE			B
17		16-04-2004	200	239378	587584	-0,05	RE			B
18A		16-04-2004	180	239389	587597	-0,07	RE			B
18		16-04-2004	200	239391	587595	-0,08	RE			P
19		16-04-2004	81	239410	587619	-0,28	RE			B
20A		16-04-2004	120	239399	587609	-0,4	RE			B
20		16-04-2004	31	239401	587632	-0,19	RE			B
21		16-04-2004	200	239362	587584	-0,12	RE			B

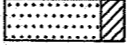
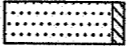
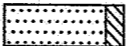
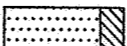
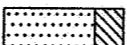

Legenda (conform NEN 5104)

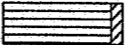
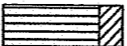
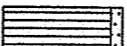
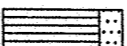
grind

- Grind, siltig
- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig

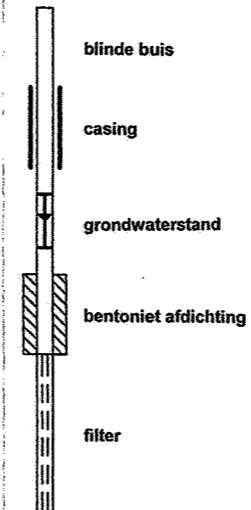
zand

- Zand, kleiïg
- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig

veen

- Veen, mineraalarm
- Veen, zwak kleiïg
- Veen, sterk kleiïg
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

peilbuis

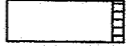
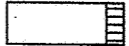
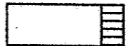
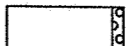

klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus
- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

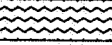
p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand
- slib
- water

Bijlage 3 : Periodisering

Bijlage 3: Periodisering

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens is hieronder een algemene ontwikkeling van de bewonersgeschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **Paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **Mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **Neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk.

Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het Neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **Bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen.

Vuursteenmateriaal uit de Bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het Neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **IJzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de Bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (celtic fields). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde limes werden langs de Rijn castella (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **Middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de Vroege Middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdlieden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **Nieuwe Tijd**.

**Bijlage 4 : Gegevens monumenten (Centraal Monumenten Archief (CMA)) en
waarnemingen (Centraal Archeologisch Archief (CAA))**

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 320
CMA-nr: 07B - 223
Status: Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
Toponiem: CENTRUM
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Coördinaten: 239322 / 587746
Terreinbeheerder: Diverse eigenaren
Rijksmonumentennr.: 45730
Gemeentenr.: 10
Kadasterregistratienr.:
Kadasterdeel_nr.:

Complexen

Complextypen	Begindatering	Einddatering
Klooster(complex)	LME	NT

Beschrijving

Het terrein wordt al genoemd in 1182. In 1581 geplunderd en in 1629 afgebroken. De kerk en pastorie werden gespaard tot respectievelijk de late 18e eeuw en begin 19e eeuw. CAA: / Overige documentatie en literatuur: zie CMA. Het zuidoostelijk gelegen 07B-224 behoort ook tot het kloosterterrein. Kloosterterrein van St. Germania in Thesinge. Het terrein is tot circa 1 meter beneden maaiveld verstoord. Het terrein was begrensd met een gracht, een wal misschien een muur. Opgraving 1964; BAI Booronderzoek 1993; A.Zwart. Booronderzoek maart 2002; De Steekproef. Bij geplande aanleg en vervanging van de oude riolering heeft de Steek proef grote puinconcentraties aangetroffen onder de Kapelstraat. Hier worden gawe resten van de funderingen of muren van klooster Germania verwacht. Advies Steekproef is archeologische begeleiding/opgraving bij de aanleg of vervanging van de riolering.

Documentatie

Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topkaarten 1:25.000/1:10.000.
Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	kadasterkaartjes 1:2500.
Type:	FOT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	zw.foto's,neg.nrs:KB1458-3,12t/m21,819-1.
Type:	FOT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	kl.foto's,neg.nrs:KB2527-22,23.
Type:	FOT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	luchtfoto's: 4151-8/20x848-2.Eelde.

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Type: VER
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: Verslag booronderzoek A.Zwart 1993.

Type: VER
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: Rapport Thesinge 2002-04/2 van de Steekproef.

Literatuur

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 7152
CMA-nr: 07D - 048
Status: Terrein van hoge archeologische waarde
Toponiem: THESINGE-WEST; LAGEWEG
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Coördinaten: 238742 / 586947
Terreinbeheerder: Niet van toepassing
Rijksmonumentennr.:
Gemeentenr.:
Kadasterregistratienr.:
Kadasterdeel_nr.:

Complexen

Complextypen	Begindatering	Einddatering
Huisterp	XME	XME

Beschrijving

CAA: / Huiswierde. In 1983 geegaliseerd. Kloostermoppen, stenen en aardewerk- scherven na egalisatie op het terrein voor het oprapen. Veldcontrole 1973; ROB (R.Klok). Veldinspectie 1983; BAI (Boersma).

Documentatie

Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Kadasterkaartje 1:2500.
Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topkaarten 1:25.000/1.10.000.
Type:	FOT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	KB1909-1.
Type:	BRF
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Correspondentie 1983 egalisatie.
Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	minuutplan.

Literatuur

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 7154
CMA-nr: 07D - 050
Status: Terrein van hoge archeologische waarde
Toponiem: STEERWOLDE
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Coördinaten: 238554 / 587464
Terreinbeheerder: Niet van toepassing
Rijksmonumentennr.:
Gemeentenr.:
Kadasterregistratienr.:
Kadasterdeel_nr.:

Complexen

Complextypen	Begindatering	Einddatering
Klooster(complex)	LME	NT

Beschrijving

CAA: / Resten van het kloostervoorwerk "Stuurwold". Beperkte gegevens; vervolgonderzoek gewenst.

Documentatie

Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topkaarten 1:25.000/1:10.000.
<hr/>	
Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Kadaster minuutplan.
<hr/>	

Literatuur

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 11672
CMA-nr: 07B - 224
Status: Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
Toponiem: CENTRUM
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Coördinaten: 239229 / 587544
Terreinbeheerder: Diverse eigenaren
Rijksmonumentennr.: 45730
Gemeentenr.: 10
Kadasterregistratienr.:
Kadasterdeel_nr.:

Complexen

Complextypen	Begindatering	Einddatering
Klooster(complex)	LME	NT

Beschrijving

CAA: 238614. Overige documentatie en literatuur: zie 07B-223/CMA. Het terrein vormt samen met 07B-223 de resten van het voormalige kloosterterrein. Zuidwestelijk deel van de resten van het voormalige kloosterterrein "St. Germania". Booronderzoek maart 2002; de Steekproef. Voor resultaten zie 07B-223

Documentatie

Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topkaarten 1:25.000/1:10.000.
Type:	KRT
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	kaartje 1:1000.
Type:	VER
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Rapport Thesinge; 2002-04/2 de Steekproef.

Literatuur

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 15212
CMA-nr: 07B - 239
Status: Terrein van hoge archeologische waarde
Toponiem: THESINGE-DORP
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Coördinaten: 239268 / 587625
Terreinbeheerder: Niet van toepassing
Rijksmonumentennr.:
Gemeentenr.:
Kadasterregistratienr.:
Kadasterdeel_nr.:

Complexen

Complextypen	Begindatering	Einddatering
Stad	LME	NTC

Beschrijving

Zie CMA nrs. 7B-223 en 224. Het betreft Thesinge, zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853. Het dorp is gelegen op een vroegere kwelderwal en wordt al in 786 genoemd. In de 12e eeuw werd op de wierde het Benedictijnerklooster Germania gesticht. Booronderzoek maart 2002; De Steekproef zie voor resultaten 07B-223.

Documentatie

Type: VER
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: Rapport Thesinge 2002-04/2; de Steekproef.

Literatuur

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 9954
Objectcode: 07BZ-4
Coördinaten: 239360 / 587520
Toponiem: NH KERK
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Vinder/datum: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bc13-FEB-73 ak
Invoerder/datum: PARTICULIER 04-DEC-74
Beschrijver/datum: HALBERTSMA 01-JAN-99
Verwerving: Archeologisch: opgraving
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Bebouwing/erf/weg/kerkhof
NAP maaiveld: M

Beschrijving

Vondsten

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Onbekend
Code algemeen: Onbekend
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nG Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:

Complex: Graf, onbepaald
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Onbekend
Code algemeen: Onbekend
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nG Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:

Complex: Klooster(complex)
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Onbekend
Code algemeen: Onbekend
Code specifiek:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Datering: Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nG Nieuwe tijd B: 1650 - 1850 nC
Toelichting:

Complex: Steen-/pannenbakkerij
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Onbekend
Code algemeen: Onbekend
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen: 450 - 1500 nG Middeleeuwen: 450 - 1500 nC
Toelichting:

Documentatie

Type:	TEK
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	
Type:	OPM
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	
Type:	DIA
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	

Collectie

Beheerder	Toelichting
-----------	-------------

Literatuur:

DUBBELING, A.T., B. RAANGS EN H.G. DE OLDE
De Nederlandse Hervormde Kerk te Thesinge (p.101-118).
Stichting Oude G 1976

HALBERTSMA, H.
Archeologisch nieuws. Thesinge (gem. Ten Boer, Gr.) (p.37-40).
BKNOB 1974

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

HALBERTSMA, H.

Thesinge, gem. Ten Boer (Gr.). Ned. Herv. Kerk (p.33-34).

JROB 1975

HALBERTSMA, H.

Archeologisch nieuws. Thesinge, gem. Ten Boer (p.89-92).

BKNOB 1975

HALBERTSMA, H.

Thesinge, gem. Ten Boer (Gr.). Nederlands Hervormde Kerk (p.37).

JROB 1976

OZINGA, M.D.

Tezinge (p.179-183).

De Nederlandse I 1971

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 21938
Objectcode: 07DN-117
Coördinaten: 238700 / 587250
Toponiem: MOLENVEN
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Vinder/datum: PARTICULIER 01-JAN-87
Invoerder/datum: PARTICULIER 01-FEB-92
Beschrijver/datum: GROENENDIJK 11-MAR-92
Verwerving: Niet-archeologisch: onbepaald
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Akkerbouw/tuinbouw/bouwvoor
NAP maaiveld: M

Beschrijving

Scherven zijn afkomstig van land naast boerderij van J. Koenes, waar kortgeleden een 'kleibult' werd uitgevlakt, veldnaam: Molenven. Voorts onder fundering boerderij: een waterput, doorsnede 1 m, opgezet ingele steentjes.

Vondsten

Complex: Nederzetting, onbepaald
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Kogelpot:laat-middeleeuws/hard baksel
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nG Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: V:zandverschraald

Complex: Nederzetting, onbepaald
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Proto-steengoed
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nG Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:

Complex: Nederzetting, onbepaald
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Steengoed

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Code specifiek: Sieburgs
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nG Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting: Dat:XIV-XV

Complex: Nederzetting, onbepaald
Cultuur: Onbekend
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Zandsteen/kwartsiet
Code algemeen: Onbekend
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: M:kwartsiet met vuurinwerking

Documentatie

Type:	MEM
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	H.A. Groenendijk, 22-2-1992

Collectie

Beheerder	Toelichting
PROVINCIAAL MUSEUM GRONINGEN	Niets ingevuld

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 27278
Objectcode: 07BZ-32
Coördinaten: 239250 / 587550
Toponiem: THESINGE
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Vinder/datum: PARTICULIER 01-JAN-00
Invoerder/datum: PARTICULIER 10-FEB-94
Beschrijver/datum: GROENENDIJK 01-JAN-94
Verwerving: Niet-archeologisch: onbepaald
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Onbekend
NAP maaiveld: M

Beschrijving

De pot is begin deze eeuw gevonden en verworven door de grootvader van mw.Rond, W.F. Hildebrand destijds schoolhoofd te Garmerwolde. Gevonden bijuitbreiding kerkhof van Thesinge. De tweede pot is in het bezit van A.H.Ritsma-Hildebrand.Kogelpot met korte geknikte rand, buitenzijde rand afgeschuind, verderweinig geprofileerd. Verschaling met (enkel?) granietgruis. Hoogte 24 cm,diam. rand 18 cm. Type Haarnagel C. Kleine beschadiging in de rand. Wsch.later met mes ingekerfd. Binnenzijde aankeksel, waarin plantaardige restendaaroverheen is plaatselijk wat roest afgezet.De tweede pot zou identiek zijn aan boven beschreven pot, echter voorzienvan een ronde tuit op de schouder.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 2
Toestand: Compleet
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Kogelpot
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Toelichting:

Documentatie Collectie

Beheerder	Toelichting
PARTICULIER	Niets ingevuld
PARTICULIER	Niets ingevuld

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 238612
Objectcode: 07BZ-41
Coördinaten: 238280 / 588270
Toponiem: LAGEWEG
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Vinder/datum: BIOLOGISCH ARCHAEOLOGISCH IN01-JAN-64
Invoerder/datum: PARTICULIER 01-MAY-64
Beschrijver/datum: ES VAN 01-JUN-64
Verwerving: Archeologisch: opgraving
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Grasland/weideland
NAP maaiveld: M

Beschrijving

Tijdens egalisatiewerkzaamheden worden skeletten gevonden. Daarop komt ruimte voor onderzoek. Mederapporteur: A. Meijer. Thesinge is een voormalig kloosterdorp van de Benedictijnen (nonnen). Het klooster heette Germania, naar de heilige Germanus. Het is in 1215 gesticht door Hatebrandus, abt van het klooster Feldwedt of Oldenklooster bij Appingedam. In 1786 is de kerk op het koor na, afgebroken. "Over de secundaire kuilen in de fundering een profiel uitgezet, en de helft uitgegraven. Het blijkt dat deze kuilen dieper gaan dan de officiële fundering. Onderin komt een houtconstructie te voorschijn. Een groot aantal berkenpalen zijn verticaal in de vaste bodem geslagen, deze worden omgevend door horizontale halfronde gekloofde berkenstammen, op de hoeken overelkaar liggend met een houten pen dwars door beide liggers is vastgezet. Hierop werd een steenfundering naar boven gemetseld. Vermoedelijk half onder de oude kerk fundering en een stenen beertje langs de buitenzijde bij de muur omhoog." De fundering buitenmaten: 27.20x12m, binnenmaten: 19.20x5.20m, dus was de kerk binnen ca. 22x8m. Op de "Duitse kaart" heeft deze opgraving no. 583. Kadastraal: sectie I, nr. 658, nu nr. 1351 aan de Lageweg, ca. 1250m NW van Thesinge in een streek die Stuurwolde of Steerwolde heet.

Vondsten

Complex: Kerkhof
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 100
Toestand: Onbekend
Materiaal: Bot, menselijk
Code algemeen: Bot
Code specifiek:
Datering: Onbekend - Onbekend
Toelichting: Ca. 100, die in minstens 3 lagen op het veen lagen.

Complex: Kerkhof
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 3
Toestand: Onbekend
Materiaal: Steen
Code algemeen: Grafsteen/grafpijler
Code specifiek:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Minimaal 3 stuks, waarvan 1 gaaf. Grijs hardstenen zerken.

Complex: Kerkhof
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 2
Toestand: Onbekend
Materiaal: Zandsteen/kwartsiet
Code algemeen: Doodkist
Code specifiek: sarcofaag
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: 1 met abtsstaf, 1 met kruis.

Complex: Kerkhof
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Baksteen
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Grafkeldertjes van kloosterstenen (monnikengraven).

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Niet van toepassing
Code algemeen: Greppel/sloot
Code specifiek: standgreppel/standspoor
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Funderingsgreppel, opgevuld met klei/veenbrokken.

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Materiaal: Niet van toepassing
Code algemeen: Paalgat/paalkuil
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Binnen de funderingsrechthoek, geen configuratie.

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Niet van toepassing
Code algemeen: Kuil
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Kuilen gaan dieper dan de funderings sleuven.

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Hout/houtskool
Code algemeen: Constructie
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Berkehouten palen (vert.), gekloofde berkestammen (hor.)

Complex: Kerk
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Steen
Code algemeen: Fundering
Code specifiek:
Datering: Onbekend- Onbekend
Toelichting: Gemetseld op de houten constructie.

Documentatie

Type: VER
Beheerder: Onbekend
Toelichting: met verhaal over klooster, herkomst onbekend

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Type:	TEK
Beheerder:	Onbekend
Toelichting:	Veld: Ga 9, 14/1-14(1964)
Type:	TEK
Beheerder:	Onbekend
Toelichting:	Net: Ga 10, 6/1-1-(1964)
Type:	FOT
Beheerder:	Onbekend
Toelichting:	Album 1964: no. 128-170 (Steerwolde)

Collectie

Beheerder

Toelichting

Literatuur:

Boersma, J.W.

De kerk van Stederwalde te Thesingburen (p.184-197)

GV

1974

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 238614
Objectcode: 07BZ-4
Coördinaten: 239360 / 587520
Toponiem: KERK
Plaats: Thesinge
Gemeente: Ten Boer
Provincie: Groningen
Vinder/datum: PARTICULIER 01-JAN-50
Invoerder/datum: PARTICULIER 01-JAN-68
Beschrijver/datum: BOERSMA 01-OCT-68
Verwerving: Niet-archeologisch: graafwerk
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Secundair/opgebrachte grond
NAP maaiveld: M

Beschrijving

Drs. W. Roeleveld, wetenschappelijk medewerker van het Geografisch Instituut van de RUG, wees G. Elzinga op een artikel. Deze gaf het door aan O.H. Harsema, die het J.W. Boersma vertelde. Het gaat om een artikel van ir. T. Edelman, Exploitatie van turf ver voor de middeleeuwen (Tijdschrift van het Kon.Ned. Aardrijkskundig Genootschap, tweede reeks, deel LXIX, 1952, p.476-477), waarin sprake was van een vuistbijl. Deze was in bezit van G. de Vries, maar inmiddels door zijn zoon G. de Vries geerfd. Vader de Vries had hem gekocht van J. Kalkwiek die hem van de vinder J. de Jonge had. Deze wist zich te herinneren dat hij de bijl gevonden had in een gat voor het plaatsen van een inspectieput of eindput van de riolering te Thesinge. Deze put lag aan de zuidzijde van de Kapelstraat in het verlengde van het midden van de op deze straat noord-zuid lopende Kapeldwarsstraat, 6.80m van de oostelijke stijl van het toegangshek tot het kerkhof en 8.70m noordelijk van het westelijk gedeelte van de kerk. Samen met andere zwerfstenen van diluviale gronden is de bijl met grond aangevoerd voor de bouw van het klooster. Volgens typologie Brandt: groep A (lange slanke bijlen, waarvan de grootste breedte kleiner is dan de halve lengte) der "Fels-Rechteckbeile". Determinatie steensoort door drs. G.J. Boekschoten, wetenschappelijk medewerker aan het Geologisch Instituut van de RUG. Aangekocht voor het Groninger Museum. Coördinaten zijn die van de P-Kerk te Thesinge [MHEUV].

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Trechterbeker-cultuur
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Steen
Code algemeen: Bijl
Code specifiek: Fels-Rechteckbeil
Datering: Neolithicum midden: 4200 - 2850 vG Neolithicum midden: 4200 - 2850 vC
Toelichting: P: niet vermeld. V: materiaal: diabaasporfiriet

Documentatie

Type: VER

Beheerder: Onbekend

Toelichting:

Collectie

Bijlage 5 : Kwaliteitsaspecten van het onderzoek en de toegepaste methoden en strategieën

Bijlage 5: **Kwaliteitsaspecten van het onderzoek en de toegepaste methoden en strategieën**

Certificatie / accreditatie

Ingenieursbureau Oranjewoud is gecertificeerd volgens **NEN-ISO 9001**. Ons bureau is lid van de Vereniging Kwaliteitsborging Bodemonderzoek (VKB).

Voor het uitvoeren van veldwerk bij bodemonderzoek is Ingenieursbureau Oranjewoud gecertificeerd conform de **BRL SIKB 2000** (Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB-procescertificaat voor veldwerk bij milieuhygiënisch bodemonderzoek). Als het veldwerk conform deze BRL is uitgevoerd, is het rapport voorzien van het volgende logo:

De naleving van de kwaliteitseisen en -procedures wordt periodiek getoetst door interne auditors en externe auditors, onder toezicht van de Raad voor Accreditatie.

De in het bodemonderzoek benodigde analyses van grond en grondwater laat Oranjewoud verrichten door een STERLAB geaccrediteerd laboratorium. Deze accreditatie garandeert dat bij de analyses consequent de juiste en vastgelegde procedures worden gehanteerd zodat de analyseresultaten een hoge betrouwbaarheid hebben.

Normen en richtlijnen

De veldwerkzaamheden worden uitgevoerd volgens de VKB-protocollen 2001 t/m 2017 en eventuele aanvullende NPR/NEN-normen. Deze protocollen en richtlijnen zijn opgenomen en uitgewerkt in het 'Handboek Veldwerk Bodem' van Oranjewoud.

Veldwerk- en analyseprogramma in het kader van door Oranjewoud verricht **verkennend bodemonderzoek** worden, *tenzij anders vermeld, gebaseerd op de NEN 5740 'Onderzoeksstrategie bij verkennend bodemonderzoek'* (NNI, oktober 1999).

Veldwerk- en analyseprogramma in het kader van door Oranjewoud verricht **oriënterend bodemonderzoek** worden, *tenzij anders vermeld, gebaseerd op het 'Protocol voor Oriënterend onderzoek'* (Sdu Uitgeverij, maart 1994).

Veldwerk- en analyseprogramma in het kader van door Oranjewoud verricht **nader bodemonderzoek** worden, *tenzij anders vermeld, gebaseerd op het Protocol voor het Nader onderzoek deel 1'* (Sdu Uitgeverij, maart 1994) of op de 'Richtlijn nader onderzoek deel 1' (Sdu Uitgeverij, september 1995).

Veldwerk- en onderzoeksprogramma in het kader van door 'Oranjewoud' verricht **archeologisch onderzoek** worden, *tenzij anders vermeld, gebaseerd op de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 2,0* (CvAK, oktober 2001).

Toepassing grond en asbest

Het bodemonderzoek geeft inzicht in de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem in het kader van het *gebruik en/of de bestemming* van de onderzochte *locatie*. Indien echter grond van de locatie wordt afgevoerd voor toepassing elders, volstaan de resultaten van het verrichte bodemonderzoek niet. Grond is in dat geval een (secundaire) bouwstof. Voor toepassing van een bouwstof dient formeel een bouwstoffenonderzoek te worden verricht conform het Bouwstoffenbesluit. In een dergelijk onderzoek wordt ingegaan op het *gebruik en/of de bestemming* van de *grond* (bouwstof).

Met nadruk wordt vermeld dat onderzoek naar de aanwezigheid van asbest in de bodem geen onderdeel uitmaakt van onderzoek dat door Oranjewoud volgens bovengenoemde normen en richtlijnen wordt uitgevoerd.

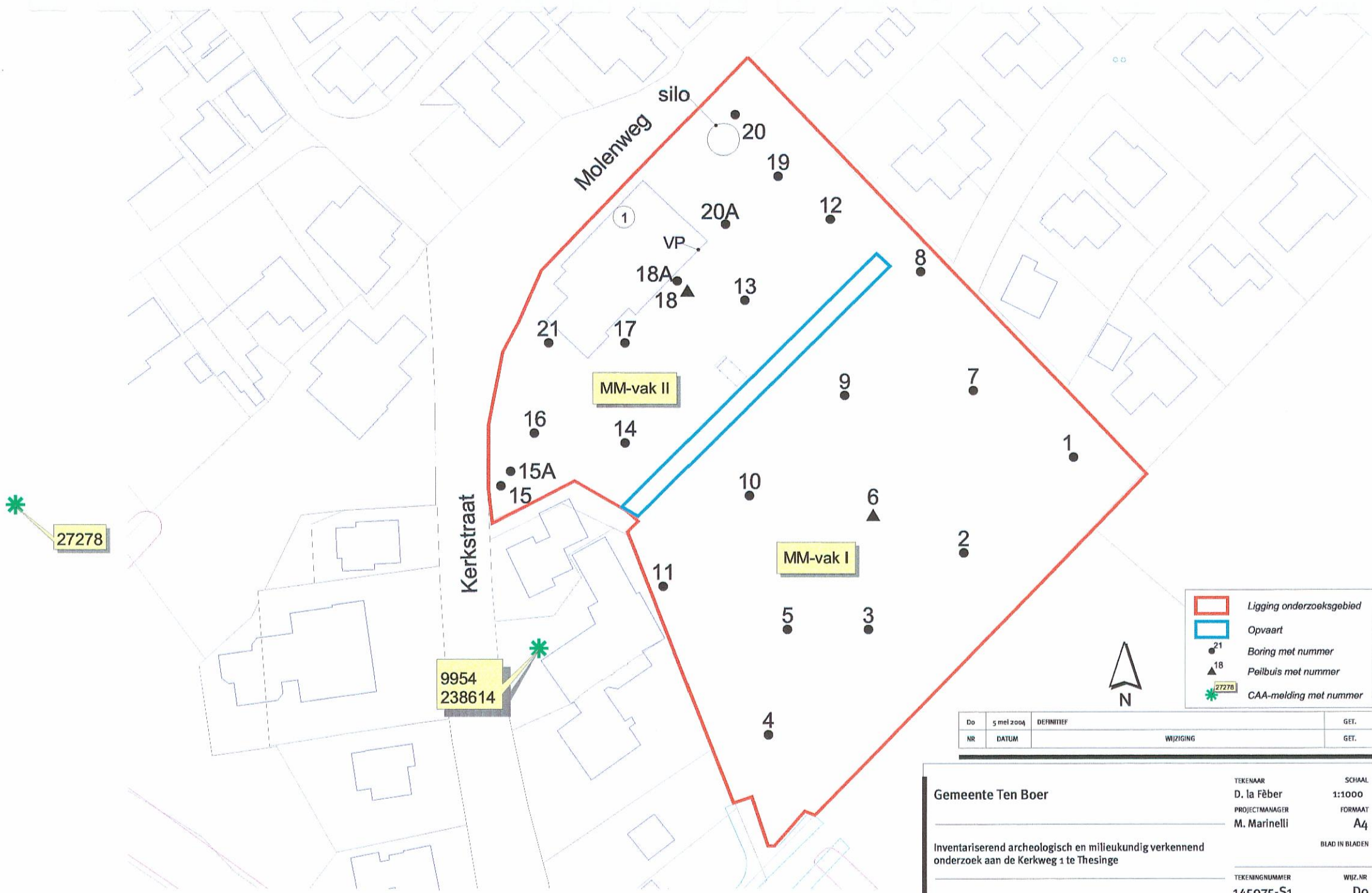
Als tijdens het veldwerk in de bodem vermoedelijk asbesthoudende materialen worden opgemerkt, dan komt dit in de profielbeschrijvingen en de conclusies naar voren. Overigens wordt opgemerkt dat in de bodem aanwezig puin zeer vaak enig asbest bevat. Specifiek onderzoek naar de aanwezigheid van asbest in de bodem dient volgens de concept NEN 5707 'Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in de bodem' (NNI, maart 2000) te worden uitgevoerd.

Betrouwbaarheid / garanties

Bodemonderzoek wordt in zijn algemeenheid uitgevoerd door het steekproefsgewijs bemonsteren van al dan niet verdachte bodemlagen. Hoewel Ingenieursbureau Oranjewoud B.V. de grootste zorgvuldigheid betracht bij het uitvoeren van het bodemonderzoek, is het juist deze steekproefsgewijze benadering die het onmogelijk maakt garanties ten aanzien van de (verontreinigings)situatie af te geven op basis van de resultaten van een bodemonderzoek.

Oranjewoud aanvaardt derhalve op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van bodemonderzoek. In dit kader kan ook worden opgemerkt dat de voor het historisch onderzoek geraadpleegde bronnen niet altijd zonder fouten en volledig zijn. Voor het verkrijgen van historische informatie is Oranjewoud wel afhankelijk van deze bronnen, waardoor Oranjewoud niet kan instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

	Ligging onderzoeksgebied
	Opvaart
	Boring met nummer
	Peilbuis met nummer
	CAA-melding met nummer

Do	5 mei 2004	DEFINITIEF	GET.
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

Gemeente Ten Boer

TEKENAAR: D. la Fèber
 PROJECTMANAGER: M. Marinelli

SCHAAL: 1:1000
 FORMAAT: A4
 BLAD IN BLADEN

Inventariserend archeologisch en milieukundig verkennend onderzoek aan de Kerkweg 1 te Thesinge

TEKENINGNUMMER: 145075-S1
 WIJZ.NR: Do

Situatie

DEFINITIEF

ARCVIEWPROJECT : Thesinge.apr
 ARCVIEW LAYOUT : Situatie

238612

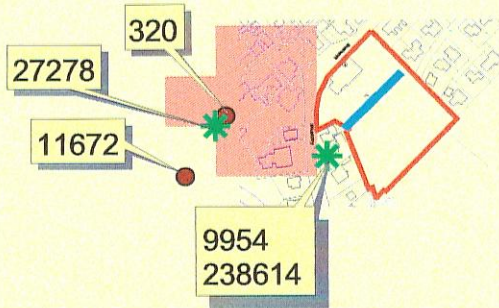
7154

21938

7152

- Ligging onderzoeksgebied
- Locatie CAA-melding met nummer
- Monumentgebieden met nummer
  - Terrein van archeologische betekenis
  - Terrein van archeologische hoge waarde
  - Terrein van archeologisch zeer hoge waarde (beschermd)
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarde
  - Gebied niet gekarteerd
  - Gebied van lage tot middelhoge archeologische verwachting
  - Gebied van middelhoge verwachting
  - Gebied van hoge archeologische verwachting
  - Water

ARCVIEWPROJECT : ThesInge.APR
ARCVIEW LAYOUT : IKAW

Do	4-5-2004	Definitief	GET.
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

Gemeente Ten Boer

TEKENAAR
D. la Fèber
PROJECTMANAGER
M. Marinelli

SCHAAL
1:7500
FORMAAT
A4

Inventariserend archeologisch onderzoek aan de Kerkstraat 1 te Thesinge

TEKENINGNUMMER
145075-1KAW
WIJZ.NR
Do

Ligging gebied binnen IKAW en AMK

Definitief

